

En fundar l'IEC, el 1907, Prat de la Riba li assignà l'objectiu de «la superior investigació científica, principalment de tots els elements de la cultura catalana».

Què és l'Institut d'Estudis Catalans

“La creació de l'Institut d'Estudis Catalans assenyala el començament del període d'internacionalització de la llengua catalana, el de consagració de la llengua catalana com a instrument de canvi en la vida científica internacional” (Enric Prat de la Riba, 1907).

A

quest article-descripció del què és l'Institut d'Estudis Catalans no preten evidentment esgotar un tema de gran complexitat quant a la seva història de

75 anys i el seu futur. Ha estat redactat per «Arrel» a partir de diversos materials recentment eixits sobre l'Institut d'Estudis Catalans: una carta escrita pel tresorer del l'Institut Josep M. Muntaner i Pascual el 20 d'octubre de 1979 explicant breument què és l'Institut d'Estudis Catalans; l'opuscle de Ramon Aramon, secretari general de l'Institut, que és ampliació de l'explicació que sobre l'Institut apareix a l'Enciclopèdia Catalana; la revista «Serra d'Or» de juliol-agost de 1978, que ofería un dossier sobre l'Institut; una entrevista amb Ramon Aramon apareguda a la revista «Ciència» en el seu número 12 de desembre de 1981; i especialment la Nadala o llibre de Nadal de la Fundació Jaume I, que al Nadal de 1981 fou fonamentalment dedicat a l'Institut d'Estudis Catalans, amb un documentat article del Conseller Miquel Coll i Alentorn.

1. Del passat al futur

Els quatre següents apartats d'aquest article, es refereixen: amb el número 2, a la fundació, objectius globals i història breu de l'Institut; amb el número 3, a l'estructura de l'Institut: les quatre Seccions i els seus membres, les tretze Societats filials, i els Serveis creats al llarg de la seva història; amb el número 4, a les seves principals activitats, concretades especialment en les principals publicacions; i amb el número 5, a les opinions de tres membres de l'Institut sobre el futur d'aquesta institució que ha acomplert el passat 18 de juny de 1982 el seu 75 aniversari. Així, del passat al futur, aquest article vol ser una divulgació del que és l'Institut d'Estudis Catalans, que ha estrenat els seus històrics locals, renovats, a la Casa de Convalescència veïna a la Biblioteca de Catalunya, al carrer del Carme, 47.

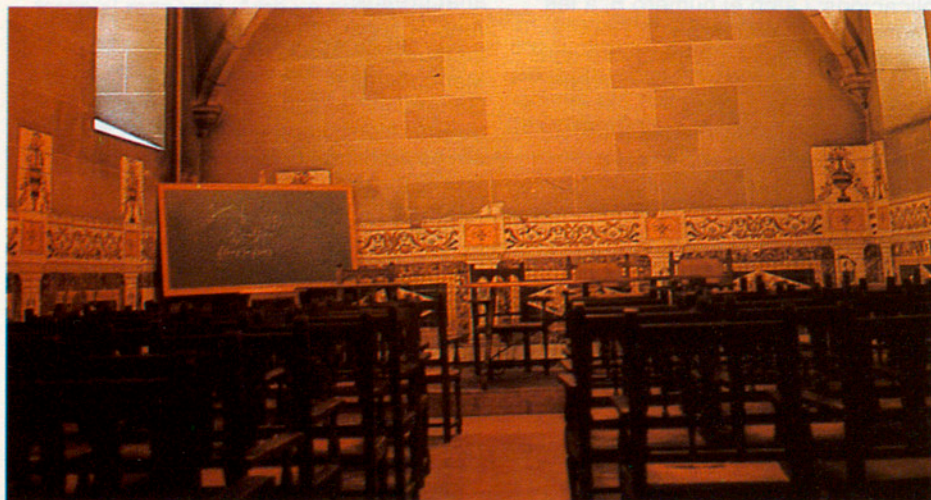
2. Fundació, objectius i història.

L'«Institut d'Estudis Catalans» (IEC), és una corporació acadèmica, científica i cultural, l'àmbit d'actuació de la qual s'estén a les terres de llengua i cultura catalanes. Fou fundat a Barcelona el 18 de juny 1907 per

decret del president de la Diputació barcelonina Enric Prat de la Riba, amb la funció de promoure la investigació científica superior, principalment de tots els elements de la cultura catalana. Al llarg de la seva fecunda història de 75 anys, ha realitzat una tasca notabilíssima en els diversos camps de la recerca científica, tant directament a través de les diverses seccions que el constitueixen com per mitjà de les Societats filials que ha anat creant.

Amb el suport de les principals Institucions catalanes (Diputacions, Mancomunitat de Catalunya, Generalitat de Catalunya, Ajuntament de Barcelona), anà incrementant les seves activitats i els seus grups de treball especialitzats (seminaris, laboratoris, serveis, i oficines tècniques). El 1914 obri al públic, amb el nom de Biblioteca de Catalunya, els seus fons bibliogràfics i documentals, actualment el dipòsit científic més important dels Països Catalans. La seu oficial de l'IEC és, des del 1931, l'antic Hospital de la Santa Creu i l'annexa Casa de Convalescència, cedits a l'Institut per l'Ajuntament de Barcelona. Des del 1922 forma part de l'«Union Académique Internationale», on ha

El president Francesc Martí i Jussà ha donat l'impuls definitiu per a la subvenció i acabament de les obres de restauració.

Diverses vistes de la planta baixa de la Casa de Convalescència, on encara hi ha diverses sales on s'amunteguen arxius de la Diputació i també de l'època 1931-1940 de l'Institut, especialment fitxes de les Oficines Lexicogràfiques, la recuperació de les quals pot ser molt útil. Son visibles en els prestatges els paquets ja traslladats de l'IEC, que contenen les seves publicacions històriques així com altre material, tot plegat protegit amb màquines especials del perill de la humitat. Arraconades en una sala romanen també, des de després de la guerra, les formidables escultures de Josep Llimona, que seràn situades a la planta baixa en lloc preferent. També veiem una sala de reunions per a unes 50 persones (que abans era menjador de la Casa de Convalescència) i l'escala d'accés de la planta baixa als nous despatxos del president i secretari general de l'Institut, amb rajoleria artística dels Passoles. (Fotos: Pere Monés.)

En fundar l'IEC, el 1907, Prat de la Riba li assignà l'objectiu de «la superior investigació científica, principalment de tots els elements de la cultura catalana»

tingut una participació constant, fent-hi apareixer la cultura i ciència catalanes en parangó amb la dels altres països del món.

Les vicissituds polítiques de l'Estat espanyol, que afectaren negativament el procés de reconstrucció nacional catalana (esdeveniments del 1919-20, dictadura de Primo de Rivera, guerra insurreccional de 1936-39, règim franquista) implicaren dificultats o interrupcions de la tasca exclusivament científica i cultural de l'IEC. Especialment, en el llarguissim període de persecució catalana iniciat el 1939, la incautació per l'Administració franquista dels locals, instal·lacions, materials, serveis, arxius i Biblioteca de l'IEC, l'eliminació de totes les subvencions, la supressió de qualsevol menció de l'Institut i la manca de reconeixement oficial d'aquest —malgrat la continuïtat del seu reconeixement internacional—, reduïren l'IEC a una mínima actuació, a una situació extrema en el límit de la supervivència.

Malgrat tot això, la voluntat dels seus membres i, en particular, l'esforç perseverant i lluitador del seu secretari general, el doctor Ramon Aramon i Serra, amb l'auxili de mecenatges particulars, d'alguns d'internacionals (la Unió Acadèmica Internacional i el Consell Internacional de la Filosofia i les Ciències Humanes de la UNESCO) i, especialment, el suport econòmic i la cessió d'espais de treball al Palau Dalmasas per part de la societat promotora de la cultura catalana «**Omni Cultural**», permeteren que, en aquests gairebé quaranta anys de persecució i marginació oficials de la cultura catalana, l'IEC hagi desenvolupat, moltes vegades privadament, algunes tasques científiques, hagi fet notables publicacions, hagi participat en sessions científiques internacionals, hagi contribuït al foment de la recerca mitjançant els seus anuals «**Cartells de premis**», i hagi format estudiosos en els cursos anuals dels «**Estudis Universitaris Catalans**» i dels també anuals «**Cursos de Cultura catalana per a estudiants estrangers**».

El 26 de novembre del 1976, mitjançant un Reial Decret

(3118/1976, publicat al BOE del 21 de gener del 1977) l'Estat espanyol atorgà reconeixement oficial a l'IEC, li assenyalà com àmbit d'actuació les terres de llengua i cultura catalanes i aprovà els seus Estatus, els quals constitueixen la norma fonamental per a les seves activitats. La definitiva tornada als seus locals històrics permetrà aconseguir a l'IEC, a través de les subvencions oficials, la plena normalització de les seves activitats.

3. Estructura i membres.

La primera reunió de l'IEC, prop de tres setmanes després del decret fundacional de Prat de la Riba, tingué lloc el 5 de juliol de 1907 en una sala del segon pis del Palau de la Generalitat. La tasca de «**la superior investigació científica, principalment de tots els elements de la cultura catalana**», fou confiada pel mateix Prat de la Riba als vuit homes que participaren en la reunió constitutiva de l'IEC, tots ells historiadors de diferents especialitats: Antoni Rubió i Lluch com a president, Guillem M. Brocà, Pere Coromines, Jaume Massó i Torrents, Joaquim Miret i Sans, Miquel del Sants Oliver, Josep Puig i Cadafalch, i Josep Pijoan com a secretari. L'any 1911, per disposició d'Enric Prat de la Riba de 14 de febrer, el nucli fundador esdevingué Secció Històrico-Arqueològica, de la qual sortí Pere Coromines per passar a la nova Secció de Ciències, integrada per Miquel A. Fargas com a president, Josep M. Bofill i Pichot, l'esmentat Pere Coromines, August Pi Sunyer, Esteve Terrades, Ramon Turró, i Eugeni d'Ors com a secretari. De la tercera Secció creada, la Filològica, el primer nucli fou format per Antoni M. Alcover com a president, Frederic Clascar, Pompeu Fabra, Angel Guimerà, Joan Maragall, Lluís Segalà, i Josep Carner com a secretari. Fins avui s'ha conservat aquesta estructura de set membres per Secció, com també en la quarta Secció de l'IEC, la de Filosofia i Ciències Socials, que fou creada en la clandestinitat l'any 1968 com a desdoblament de l'antiga Secció de Ciències i per adequar l'IEC a les noves branques de la ciència i el pensament. Aquesta secció abasta les disciplines de la filosofia, el dret,

l'economia, la sociologia, la geografia humana i les afins a aquestes. L'IEC és doncs constituït per quatre Seccions, i cada una d'elles té set membres numeraris. En cas d'absència prolongada o d'impossibilitat d'actuació d'algun membre numerari, es poden designar membres adjunts. Membre numerari emèrit és aquell que deixa la seva col·laboració activa a les tasques de l'IEC per raons de força major. Hi ha també agregats i membres corresponents (veure més endavant). Els membres numeraris, reunits periòdicament en sessions plenàries, regeixen la vida de l'Institut. Per al govern continuat de la corporació, el ple elegix cada dos anys un Consell Permanent format pel president, actualment el doctor Joan Ainaud de Lasarte, el vice-president, actualment el doctor Enric Casassas i Simó, el secretari general, càrrec de caràcter perpetu ocupat pel doctor Ramon Aramon i Serra, i el tresorer, actualment el doctor Josep M. Muntaner i Pascual. Els actuals membres de l'IEC, distribuïts en les quatre grans seccions, són els següents (entre parèntesis s'indica l'any d'elecció com a membre de l'Institut):

I. Secció Històrico-Arqueològica: Membres numeraris:

1. Jordi Rubió i Balaguer (1942) (†).
2. Joan Ainaud i de Lasarte (1970).
3. Miquel Coll i Alentorn (1970).
4. Josep M. Font i Rius (1971).
5. Miquel Tarradell i Mateu (1971).
6. Anscari M. Mundó i Marcet (1975).
7. Emili Giralt i Reventós (1975).

El president de la Secció és Miquel Coll i Alentorn. El secretari, Anscari M. Mundó i Marcet. El membre d'aquesta Secció Joan Ainaud i de Lasarte és el president de l'Institut d'Estudis Catalans.

II. Secció de Ciències:

Membres numeraris:

1. Josep Alsina i Bofill (1963).
2. Lluís Solé i Sabaris (1964).
3. Oriol de Bolós i Capdevila (1965).
4. Josep Teixidor i Batlle (1968).
5. Enric Casassas i Simó (1977).
6. Josep Laporte i Sales (1979).
7. Enric Ras i Oliva (1980).

El president de la Secció, i alhora

Arrel / Cultura

Vistes del primer pis del claustre i de l'exposició de llibres de l'Institut. Les publicacions de l'Institut, prop de mil llibres i fullets en 75 anys d'història, palesen la immensa tasca científica i literària desenvolupada per l'IEC. (Fotos: Antonio Espejo).

Entre 1911 i 1920, l'Institut d'Estudis Catalans va ocupar la Casa de Convalescència, amb capacitat per a 50 persones. Aquí es trobaran a partir d'ara, periòdicament, els 28 membres numeraris de l'Institut, que cada dos anys elegeixen el Consell Permanent, òrgan directiu de l'IEC. Al fons, el quadre de Torres Garcia «La Filosofia, setena musa», presentada per Pal. las Athenea», encarregat per Eugeni d'Ors, secretari general de l'Institut de 1911 a 1920. (Foto: Antonio Espejo).

La nova Sala de Plens de l'Institut d'Estudis Catalans, al primer pis de la Casa de Convalescència, amb capacitat per a 50 persones. Aquí es trobaran a partir d'ara, periòdicament, els 28 membres numeraris de l'Institut, que cada dos anys elegeixen el Consell Permanent, òrgan directiu de l'IEC. Al fons, el quadre de Torres Garcia «La Filosofia, setena musa», presentada per Pal. las Athenea», encarregat per Eugeni d'Ors, secretari general de l'Institut de 1911 a 1920. (Foto: Antonio Espejo).

Vista parcial del darrer sector de la nova Sala d'Actes de l'Institut, la porta al fons de la qual comunica amb la històrica capella (vegeu fotos posteriors) de la Casa de Convalescència. La renovada Sala d'Actes té una capacitat per a 150 persones assegudes i s'hi realitzaven les grans sessions de l'Institut els anys 30. També se celebrà en aquesta Sala l'acte de devolució dels locals de la Diputació a l'Institut el 12 de juliol de 1977. Aquesta Sala era abans el dormitori de la Casa de Convalescència i aquí, a partir d'ara, el secretari general de l'Institut, Ramon Aramon, farà cada any, com era tradicional pels voltants de Sant Jordi, la ressenya pública de les tasques de l'Institut, amb motiu de la Festa anual de l'IEC. (Foto: Pere Monés).

El 1922 l'IEC fou reconegut com a membre de la «Union Académique Internationale», amb la qual continua col·laborant intensament

vice-president de l'Institut d'Estudis Catalans, és el doctor Enric Casassas i Simó. El secretari, Oriol de Bolós i Capdevila. Enric Ras i Oliva ocupà la vacant, per mort, del doctor Pere Domingo i Sanjuan, el 1979.

III. Secció Filològica:

Membres numeraris emèrits:

Josep M. de Casacuberta i Roger (1960).
Josep Vicenç Foix i Mas (1962).

Membres numeraris:

1. Ramon Aramon i Serra (1942).
2. Pere Bohigas i Balaguer (1950).
3. Joan Coromines i Vigneaux (1960).
4. Francesc de Borja Moll i Casanovas (1962).
5. Antoni M. Badia i Margarit (1978).
6. Joan Bastardas i Parera (1978).
7. Jordi Carbonell i Ballester (1982).

Membre adjunt:

Joan Veny i Vizcaya (1978).
El president de la Secció és Pere Bohigas i Balaguer. El secretari, i alhora secretari general de l'Institut d'Estudis Catalans a perpetuïtat, Ramon Aramon i Serra. Jordi Carbonell i Ballester ha ocupat la vacant, per mort el 1981, de Manuel Sanchis i Guarnier.

IV. Secció de Filosofia i Ciències Socials:

Membres numeraris:

1. Joan Sardà i Dexeus (1968).
2. Ramon Trias i Fargas (1968).
3. Eusebi Colomer i Pous (1968).
4. Ramon Faus i Esteve (1968).
5. Raimon Noguera i Guzman (1974).
6. Josep Iglésies i Fort (1979).
7. Joan Triadú i Font (1980).

Membres adjunts:

Josep M. Muntaner i Pascual (1979).
Carles Gasòliba i Böhm (1979).
El president de la Secció és Ramon Faus i Esteve. El secretari en funcions, Carles A. Gasòliba i Böhm. Joan Triadú i Font substituï, per mort el 1980, Pau Vila i Dinarés. El membre adjunt Josep M. Muntaner és alhora tresorer de l'Institut.

A més de les figures de membres numeraris, membres numeraris emèrits, i membres adjunts, que han estat 89

persones en la vida de l'IEC fins avui, hi ha a l'IEC 22 agregats, nova categoria de col·laboradors especials creada el 1978, al mateix nivell acadèmic que els altres membres, encara que sense les facultats i funcions administratives d'aquests. Són agregats de la Secció Històrico-Arqueològica Antoni Comas (†), Joaquim Molas, Jordi Nadal, Alexandre Cirici, Joan Maluquer, Pere de Palol, Joan Vernet, i Joan Fuster. Ho són de la Secció de Ciències, Creu Casas (la primera dona membre de l'IEC), Antoni Prevosti, Heribert Barrera, Manuel Castellet, Ramon Folch, Oriol Riba, Josep Vigo, Carles Bas, Josep Castells, Eduard Bonet, Gabriel Ferraté, Ramon Margalef, Manuel Ribas, i Josep Vaquer.

Finalment, l'IEC ha elegit, des de 1916, cent vint-i-tres membres corresponents, personalitats en majoria no catalanes de naixença que han fet notables aportacions científiques a qualsevol dels elements de la cultura catalana. Entre ells, trobem Benedetto Croce, Lucien Poincaré i Pierre Vilar, a més de Ramon Menéndez Pidal.

L'estructura de l'IEC es completa amb les Societats filials, creades a partir de 1913 i que depenen d'una o de diverses de les quatre Seccions de l'Institut, el qual nomena un delegat a cada una d'elles, que són avui tretze en total, per a la seva orientació i enllaç amb les tasques de l'IEC. Aquestes són actualment, indicat entre parèntesis l'any de fundació:

1. Societat Catalana de Biologia (1913).
2. Institució Catalana d'Història Natural (1899, incorporada a l'IEC el 1915).
3. Societat Catalana de Filosofia (1923).
4. Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques, i Matemàtiques (1931).
5. Societat Catalana de Geografia (1935).
6. Societat Catalana d'Estudis Històrics (1946).
7. Societat Catalana d'Estudis Jurídics, Econòmics, i Socials (1951).

8. Societat Catalana d'Estudis Litúrgics (1969).
 9. Societat Catalana de Musicologia (1974).
 10. Amics de l'Art Romànic (1977).
 11. Societat Catalana d'Estudis Numismàtics (1979).
 12. Societat Catalana d'Estudis Clàssics (1979).
 13. Societat Catalana d'Ordenació del Territori (1979).
- Cada una d'aquestes societats té la seva Junta de Govern i en algunes d'elles es creen seccions específiques, celebren un ple periòdic i duen a terme diverses publicacions. Finalment, cal esmentar els serveis o seminaris o laboratoris creats per l'IEC en els seus primers anys, alguns d'ells encara existents o que estan sota la responsabilitat de Corporacions públiques, i que es restructuraran de nou amb motiu de la tornada de l'IEC als seus locals històrics: el Servei d'Excavacions, que havia de proporcionar els materials per al Museu Arqueològic de Catalunya, i el Servei de Conservació i Catalogació de Monuments, dependents de la Secció Històrico-Arqueològica; les Oficines Lexicogràfiques, el Laboratori de Fonètica Experimental i les Oficines de Toponímia i Onomàstica, de la Secció Filològica; el Servei Geològic i Geogràfic, l'Institut de Fisiologia, l'Estació Aerològica de Catalunya (després Servei Meteorològic de Catalunya) i el Laboratori de Psicologia Experimental, de la Secció de Ciències. L'estructura de l'IEC s'articula doncs en quatre Seccions, tretze societats filials, i els seus Serveis o seminaris. La base organitzativa, les Seccions, es deien a l'inici Instituts, però s'optà pel nom de Secció a fi que no hi hagués confusió entre el nom fonamental d'Institut d'Estudis Catalans i les Seccions que el formen. Quant als presidents de l'Institut, fins a 1939 es seguí el torn quadrimestral d'un president rotatiu, que eren els presidents de les tres seccions. Des de la reconstrucció, el 1942, fins al 1968 no hi hagué una presidència específica. A partir del 1968, hi ha hagut presidents elegits pels membres numeraris, que han estat els següents: Jordi Rubió i Balaguer, Pere Domingo i Sanjuan, Josep Alsina i Bofill, i

Entre 1907, 1911, i 1968, es crearen les quatre Seccions de l'Institut, amb set membres cada una, i a partir de 1913 les Societats Filials, que avui ja són tretze

actualment, per un període de dos anys que acaba el 30-IX-82, Joan Ainaud de Lasarte. Quant als secretaris generals, han estat en els 75 anys de vida de l'Institut, Eugeni d'Ors, Ramon d'Alós, i a partir de 1942 Ramon Aramon. Per últim, els presidents de les quatre Seccions han estat al llarg dels 75 anys els següents: de la Secció Històrico-Arqueològica, Antoni Rubió i Lluç, Josep Puig i Cadafalch, Jordi Rubió i Balaguer, Joan Ainaud de Lasarte, Miquell Coll i Alentorn; de la Secció de Ciències, Miquel A. Fargas, Pere Coromines, Pius Font i Quer, Eduard Fontserè, Joaquim Carreras i Artau, Antoni Esteve i Subirana, Enric Casassas i Simó; de la Secció Filològica, Antoni M. Alcover, Pompeu Fabra, Carles Riba, Josep M. de Sagarra, Pere Bohigas i Balaguer; de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, Joaquim Carreras i Artau, i Ramon Faus i Esteve. Els darrers citats en cada Secció són els actuals presidents.

Aquest marc estructural de l'IEC troba la seva explicació en la manera com s'estructuraven a inicis de segle els Instituts o Acadèmies europees, i es va tenir en compte especialment l'estructura de l'«Institut de France».

4. Activitats i publicacions.

L'esmentada estructura ofereix per ella mateixa l'esquema global de les principals activitats de l'Institut, la immensa tasca científica del qual pot concretar-se en les publicacions com a resultat tangible d'una constant activitat fins i tot en els moments més difícils. A part de les publicacions, entre les seves activitats actuals, que es veuran ampliades i reorganitzades amb motiu de l'ocupació de la Casa de Convalescència, es poden ressenyar nombrosos actes acadèmics i d'estudis, els premis i borses d'estudi anuals, l'establiment de les denominacions correctes dels pobles de Catalunya a través de la Secció Filològica i l'aprovació d'un escut a tots els municipis catalans a través de la Secció Històrico-Arqueològica, la participació a les Assemblees biennals de l'Associació Espanyola de Ciències històriques que va contribuir a fundar el 1957, i l'organització de grans

col·loquis internacionals al voltant d'un tema concret, com la commemoració del VI Centenari del Cisma d'Occident als Països Catalans duta a terme des de 1978 i coronada amb unes Jornades celebrades a Barcelona i a Peníscola amb la col·laboració de la Societat Castellonenca de Cultura els dies 19 a 21 d'abril de 1979.

Especialment destacables són les seves activitats internacionals, i sobretot la constant participació a la Unió Acadèmica Internacional, de la qual ha ocupat a èpoques, des de l'ingrés el 1922, la presidència, la vicepresidència, la secretaria i diverses vocalies. El secretari general de l'Institut Ramon Aramon assistí a la reunió anual de la Unió el passat mes de juny a Brussel·les. L'IEC col·labora amb aquest organisme internacional en l'elaboració del «Corpus vasorum antiquorum» i del «Diccionari de llatí medieval», entre altres aportacions.

També ha participat l'IEC a les Assemblees biennals del Consell Internacional de la Filosofia i les Ciències Humanes, com també intervé en l'Associació Internacional d'Arqueologia Clàssica, Associació Internacional d'Estudis Bizantins, i a través de les seves Societats filials, en la Federació Internacional d'Estudis Clàssics i Societat Internacional Arturiana entre altres.

La millor valoració de les activitats històriques de l'IEC, està centrada en les seves publicacions, que al llarg dels 75 anys d'història es poden calcular al voltant de mil llibres o llibrets publicats com a resultat de nombroses investigacions en tots els àmbits de la ciència i les lletres. La llista fóra interminable, però és interessant de citar algunes de les publicacions. Ja el mateix any de la fundació, 1907, aparegueren el primer fascicle de «**Les Pintures Murals Catalanes**» de Josep Pijoan, i el primer «**Anuari**», dividit en quatre seccions, arqueològica-històrica-jurídica-literària, amb estudis d'una vintena de persones en català, castellà, francès i italià. L'any següent, un nou «**Anuari**», el primer volum de «**Les Monedes Catalanes**» de Joaquim Botet i Sisó, i també el primer volum dels «**Documents per l'Història de la cultura mig-eval**» de Rubió i Lluch. El

1911 la Secció de Ciències inicià els Arxius de l'Institut de Ciències i el 1913 la Secció Filològica engegà la «**Biblioteca Filològica**», mentre que el 1912 la Ponència Ortogràfica de la mateixa Secció donà a conèixer unes normes, publicades el 1913 sota el títol de «**Normes Ortogràfiques**» de gran transcendència per al futur del català escrit. Complement de les «**Normes**» foren el «**Diccionari ortogràfic**», dirigit per Pompeu Fabra i publicat el 1917, i la «**Gramàtica Catalana**» del mateix Fabra, de 1918. Quan el 1932 aparegué el «**Diccionari General de la Llengua Catalana**», no publicat per l'IEC però en bona part fruit de la tasca de la Secció Filològica, el seu autor Pompeu Fabra el prologà assenyalant que «**el meu Diccionari és el canemàs del futur Diccionari de l'Institut**».

Les activitats històriques de l'IEC concretades en les publicacions són vistes així per Ramon Aramon, secretari general de l'Institut: «**A partir del moment mateix de la seva fundació, l'IEC es preocupà d'aplegar i de donar a conèixer els materials d'estudi representatius de l'estat aleshores actual dels coneixements i que poguessin servir de base a treballs posteriors. Establí de bell antuvi un pla per a una sèrie d'investigacions en disciplines ja més o menys conreades fins aleshores a Catalunya, per a les quals organitzà algunes missions d'exploració —jurídiques, arqueològiques, bibliogràfiques, documentals, etc.— i en donà a conèixer els resultats en diverses obres, algunes de les quals han esdevingut essencials per a l'estudi del país. Pocs mesos després de la seva creació, la Secció Filològica establia, en col·laboració amb les altres Seccions de l'Institut, unes Normes Ortogràfiques que posaren fi a l'anarquia existent en aquesta qüestió als Països Catalans i començava l'aplega de materials per a un diccionari general de la llengua catalana i per a una gramàtica normativa. Les publicacions de l'IEC formen diverses sèries o col·leccions: per la Secció Històrico-Arqueològica, l'«**Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans**», «**Les Pintures Murals Catalanes**», els «**Estudis de****

La preocupació fonamental de l'IEC és avui elaborar el Diccionari de l'Institut, partint dels materials treballats per Pompeu Fabra

Bibliografia Lul·liana», les «Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica», les «Cròniques Catalanes», i la «Catalunya Carolingia», entre altres; per la Secció Filològica, el «Butlletí de Dialectologia Catalana», la «Biblioteca Filològica», les «Memòries de la Secció Filològica», els «Estudis Romànics», algunes sèries literàries d'escriptors grecs i llatins, de traduccions bíbliques i d'obres cabdals de la literatura universal, ultra els diccionaris i les gramàtiques; per la Secció de Ciències, la «Fauna de Catalunya», «Flora de Catalunya», «Arxius de l'Institut o Secció de

Ciències», «Col·lecció de Cursos de Física i Matemàtica», i la «Biblioteca Filosòfica», entre altres.

En la nit fosca de la primera Dictadura, de Primo de Rivera, les activitats de l'Institut foren brutalment lesionades amb la retirada de tota subvenció oficial, però el prestigi internacional adquirit –especialment a partir de 1916 amb els Cursos Monogràfics d'Alts Estudis amb important participació dels millors especialistes estrangers– i el mecenatge entre altres de Francesc Cambó i Rafael Patxot, permeteren seguir amb les publicacions, destacant els primers volums de les «Cròniques

Catalanes», segons un pla de Jaume Massó aprovat ja al 1910, i els primers plecs de la «Catalunya Carolingia», el primer volum de la qual no veié la llum fins als inicis dels 50. Tant les publicacions com tot tipus d'activitat es potenciaren durant la Generalitat republicana, que subvencionà l'IEC tot respectant la seva independència.

Tornaren a funcionar entre altres el Servei de Conservació i de Catalogació de Monuments, creat el 1914, els Serveis d'Excavacions i el Geològic i Geogràfic, creats el 1915, i el Metereològic, creat el 1921.

La històrica capella de la Casa de Convalescència, amb les famoses pintures de Josep Viladomat (1678-1755), el pintor més gran que produí Catalunya en aquells temps, especialitzat en temes religiosos i paisatgístics. (Fotos: Antonio Espejo.)

L'estructura de l'IEC s'articula en 4 Seccions, 13 Societats filials, i els seus Serveis o seminaris

L'exili, les morts, la nova dictadura, endinsaren l'Institut en la clandestinitat. Les famoses Oficines Lexicogràfiques encara van tenir un permís tolerant de l'aleshores president de la Diputació Comte del Montseny per treballar fins l'any 1940.

El 1942, el retorn de l'exili de Josep Puig i Cadafalch permeté, amb l'acció conjunta de Ramon Aramon, la reconstitució de l'IEC, clandestinament en part però sense que les autoritats s'atrevisin a desfer-lo, donat el suport de la Unió Acadèmica Internacional. Ja el 1943-44 l'IEC pogué tenir el seu primer pressupost de la post-guerra gràcies al decisiu mecenatge de Fèlix Millet i el 1945 celebrà, clandestinament, la primera festa de Sant Jordi. Malgrat les condicions estrictes de supervivència, els 1946 i 1947 es publicaven el «**Diplomatari de l'Orient Català**» de Rubió i Lluch, i la «**Histopatologia**» de Duran i Jordà. El 1949, el primer volum d'«**Estudis Romànics**», i el primer volum de «**Pere**

el Gran» de Ferran Soldevila el 1950. Es va reprendre també la publicació dels «**Anuaris**» de l'Institut, encara que només sortiren els de 1952 i 1953.

Una nova etapa per a les difícils activitats de l'IEC s'iniciaria amb el seu establiment, el 1962, a la seu d'Òmnium Cultural al Palau Dalmaes, continuant però al pis de la Gran Via on s'amuntegaven els papers en difícil ordre. La situació s'agreujà, però, en ser tancat l'Òmnium de 1963 a 1967.

De fet, la nova etapa no començaria fins al 1968: la nova Secció inicià la publicació dels «**Treballs de Filosofia i Ciències Socials**» i entre altres publicacions que arriben fins a l'època actual cal citar alguns butlletins editats per les Societats filials donant compte dels seus diversos i recents treballs d'investigació. El cens, però, de publicacions i activitats, d'aquesta darrera època de l'Institut fins a l'actualitat, és encara a establir: tot s'ha d'ordenar, en els nous locals, i la paperassa acumulada els darrers anys,

i tots els altres, és encara immensa, des de la planta baixa de la Casa de Convalescència –on resten diverses sales amb arxius de fa molts anys– fins als papers dispersos a tantes cases particulars i despatxos dels membres de l'Institut. «**Caldrà evacuar i ordenar tot l'immens material sense que cap paper quedi malmès**», diu el president de l'Institut Joan Ainaud de Lasarte. D'altra banda, uns 30.000 llibres acumulats per l'Institut durant els darrers 40 anys, molts d'ells en intercanvi de publicacions amb l'estranger, seran dipositats per l'Institut, a la Biblioteca de Catalunya. La manca d'uns locals adients ha perjudicat fortament l'IEC en els darrers anys, després del perjudici continuat que li fou imposit per la dictadura. Ara es tracta de començar de nou, però amb la immensa base de les activitats que formen tota una història de l'IEC al servei de la investigació científica i de la difusió de la llengua catalana.

5. El futur de l'Institut

Amb motiu de l'ocupació dels seus històrics locals, ara ja definitivament instal·lat l'IEC, els seus dirigents i les Corporacions oficials catalanes creuen que és arribada l'hora que l'Institut –marcat per una història inestable com la del país en aquest segle, però mostra viva de la pervivència fins i tot en els temps més difícils de la realitat catalana en els seus alts nivells científic i cultural– torni a recuperar aquella embranzida dels primers anys. La naixença de l'Institut fou una necessitat històrica nacional: després de la «**revolució cultural**» de la Renaixença, la consolidació del catalanisme polític a través de la unitària Solidaritat Catalana el 1906, i el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana del mateix 1906, l'Institut brollà com el màxim instrument d'investigació en llengua catalana, paral·lelament als Centres Nacionals d'Investigació que anaven creant a primers del segle xx tots els països europeus, més enllà dels acadèmics del segle XVIII o del paper exclusiu de la Universitat el segle XIX. Així ho escrivia Prat de la Riba en el decret fundacional de l'Institut el 18 de juny de 1907: «**Amb**

Per la porta lateral de la capella, s'accedeix a aquesta sala, que serà el lloc de reunió de la Secció Històrico-Arqueològica i on es guardaran els llibres-biblioteca indispensables per al treball diari de l'Institut (lògicament, els llibres estaran

tots a la veïna Biblioteca de Catalunya, exceptuant aquests d'ús continuat). La renovació de tots els locals seguint la pauta de com eren en l'antiguitat, i igualment els mobles, ha estat la norma renovadora de la seu de l'IEC. (Foto: Antonio Espejo.)

Les activitats de l'IEC tenen un termòmetre privilegiat en les seves publicacions, prop de mil malgrat els anys de clandestinitat sense mitjans

la Renaixença de Catalunya i el públic reconeixement de la seva personalitat, vénen noves obligacions que cal que siguin ateses per la Diputació, que sempre ha procurat correspondre, segons la mida de les seves forces, a les exigències de l'opinió pública. Aquesta, avui, demana el restabliment i l'organització de tot el que es refereix a la cultura genuïnament catalana, i seriem culpables, no solament davant de Catalunya sinó de totes les nacions, si no féssim el que depèn de nosaltres per a la major intensitat d'aquesta cultura, facilitant-li els mitjans possibles, ja dels elements materials necessaris, ja procurant que l'exemple de la Diputació el segueixin altres organismes que vinguin a impulsar la nostra iniciativa i a completar els nostres esforços». La conclusió del decret fundacional assignava en conseqüència a l'IEC l'objectiu de «la superior investigació científica, principalment de tots els elements de la cultura catalana».

Setanta-cinc anys després, tres opinions autoritzades lliguen aquest passat amb el present i l'esdevenidor, l'ex-president de l'Institut Alsina i Bofill, l'actual president Joan Ainaud de Lasarte, i el secretari general Ramon Aramon.

Alsina i Bofill

Josep Alsina i Bofill ha escrit que «la recerca és una activitat bàsica en la vida de qualsevol país, perquè és el fonament de la seva evolució cultural i econòmica, que ha d'influir decisivament sobre el seu nivell de vida intel·lectual. No participar en el progrés de la ciència vol dir endarrerir-se en el camp de la tècnica; això és, conformar-se amb la dependència del país respecte als altres. Com en tants d'altres aspectes de l'ordenació nacional, la visió de Prat de la Riba fou insuperable. El seu raonament era diàfan: Catalunya no té primeres matèries, per tant només pot subsistir dominant la tècnica».

Continua en el seu article escrit a «Serra d'Or» (juliol-agost de 1978): «Un grup d'estudiosos que han reflexionat sobre la promoció científica a Catalunya han arribat a la conclusió que el nostre país no té prou pes demogràfic ni econòmic per

encarar-se a tota mena d'investigacions. No li queda altre remei que acceptar la divisió nacional i internacional del treball científic. Cal establir un cert esquema d'orientació. Per citar només països de petites dimensions, n'hi ha prou de recordar que Suïssa parla amb veu pròpia en el camp de la química farmacèutica, dels productes naturals, de l'alimentació, sense oblidar les seves aportacions a la metal·lúrgia d'alta precisió. Israel compta amb l'Institut Weizman, que és el millor qualificat en investigació agronòmica. El minúscul Principat de Mònaco acull un dels millors centres mundials d'investigació oceanogràfica». I és partint d'aquestes conclusions, com Alsina i Bofill veu la necessitat d'una evolució de l'Institut: «Calia que el nucli permanent, vitalici, de l'Institut, format pels seus membres numeraris, respongués a les noves exigències. Per a tothom ha estat evident que el numerus clausus imosat per l'estatut fundacional avui no és vàlid... Amb la nova categoria de membre agregat (creada el 1978), per tal de no contradir els estatuts, s'han afegit a l'Institut nous valors de la ciència i de la tècnica». I acaba l'esmentat article, dient que «sense una cultura vàlida a tots els nivells, Catalunya perdria la millor raó per a legitimar les seves reivindicacions nacionals i la seva pròpia categoria de nació».

Ainaud de Lasarte

Per la seva banda, en un escrit-separata a la Nadala de la Fundació Jaume I (1981), l'actual president de l'Institut Joan Ainaud de Lasarte, commemorant el 75 aniversari de la institució, escriu:

«Ara, amb motiu dels setanta-cinc anys, l'Institut prepara tres reculls bibliogràfics. Dos d'ells consistiran a actualitzar la bibliografia general de l'Institut i la individual dels seus membres i un tercer els estudis de tema català dels membres corresponents. Penso que el conjunt i la temàtica no mancaran de vàlua ni d'interès, però el balanç en resultarà per força molt desigual. Les conclusions que hom podia treure del volum del 1932 eren positives i anaven per bon camí: els membres de

l'Institut pertanyents a la generació fundacional tenien sovint un important curriculum que els precedia abans de la data decisiva del 1907, però era a partir d'aquest moment que la vàlua individual es conjuntava en una tasca col·lectiva i institucionalitzada. Després del 1939 la tasca individual s'ha mantingut fins allà on ha estat possible, però les circumstàncies han estat sempre anormals quan no declaradament adverses. Un dels problemes més evidents és el dels Diccionaris, l'objectiu primordial de la Secció Filològica, i de fet un dels serveis més urgents que el país reclama –i exigeix– de l'Institut. Les antigues paperetes lexicogràfiques es troben encara en vies de recuperació, i fins i tot quan la recuperació estigui acabada, el seu caràcter incomplet i el pas inexorable del temps obligaran a considerar-ne la insuficiència. Per dues vegades la suplència haurà servit al país, però això no és cap ideal: la primera, el 1932, Pompeu Fabra va haver de preparar un diccionari d'urgència –encara en servei a través de successives reedicions– i ara, culminada la publicació del Diccionari Moll-Alcover i la gran tasca de l'Enciclopèdia Catalana, cal dur a terme amb urgència la confecció d'un segon Diccionari. És veritat que membres molt destacats de l'Institut han contribuït decisivament a aquestes dues empreses, i que un de sol, Joan Coromines, duu com un atlant damunt les seves espatlles la tasca del Diccionari Etimològic i la de l'Onomasticon, però persisteix la diferència de concepte entre una obra individual, per impressionant i benemèrita que sigui, i un treball col·lectiu que justifiqui una institució. Al costat d'aquest tema podria evocar-ne molts més, sobretot de cara a l'establiment i la duta a terme de programes d'abast general, però no crec pas que aquest en sigui el moment. Per això prefereixo aturar-me en algunes consideracions de caràcter general de cara al present i al futur de l'Institut. En primer lloc voldria comparar les circumstàncies fundacionals i les actuals. El 1907 la cultura superior de temàtica catalana es trobava bandejada totalment de la

L'Institut ha de tenir el doble caràcter d'Acadèmia de la Llengua i Centre de Recerca Científica

Universitat i, per tant, es plantejava una certa antinòmia que abans de la primera Generalitat i de la Universitat Autònoma només aconseguiria una línia important de penetració, l'encapçalada pel doctor Bosch i Gimpera que ha fructificat en una veritable escola d'investigadors. Altres iniciatives, alguna tan important com la de l'Arxiu d'Etnologia i Folklore, van frustrar-se en el temps de la primera Dictadura. Mai no ponderarem prou la vàlua del projecte de la Universitat Autònoma, malmès després de l'octubre del 1934 i destrossat el 1939. Però la penetració progressiva de la cultura catalana a la Universitat es produiria com un procés lent i esporàdic, però ja irreversible, a desgrat de totes les insuficiències. En les circumstàncies actuals, per incompletes i adverses que les judiquem, ja no hi ha, doncs, contradicció entre l'Institut i la Universitat, i els nexes personals hi són en nombrosos nivells. En el camp de les ciències físiques i químiques ja s'han iniciat alguns programes de col·laboració que estic convençut que marcaran el camí per a altres iniciatives paral·leles, fins a obtenir una desitjada i indispensable coordinació de la recerca dins i fora de la Universitat. Poden ajudar també molt les activitats de les Societats filials de l'Institut, concebudes no pas amb un sentit de dependència paternalista —en la mala accepció que monstruosament ha rebut aquell mot—, sinó de concepció general articulada i federativa. Manquen mitjans i molts canvis en la mentalitat d'uns i d'altres. Pensem que tal com s'esdevé en qualsevol país normal, actualment la recerca requereix una dedicació retribuïda amb un cert que eviti a la vegada el voluntarisme incoherent i la burocratització esterilitzadora. Enlloc no resulta fàcil d'evitar aquests esculls, que ací vénen agreujats per la manca o insuficiència d'equipaments i de recursos.»

Ramon Aramón

Finalment, el secretari general de l'Institut Ramon Aramón i Serra, respon així a una pregunta de la revista Ciència (desembre 1981, n. 12) sobre quin hauria de ser el futur de l'Institut, si acadèmia o centre de recerca o tot

plegat, en la societat catalana: «Creat l'Institut amb el doble caràcter d'acadèmia i de centre de recerca, tal com són les més importants acadèmies del món, crec que hauria de ser allò que Prat de la Riba volia que fos i que en una altra ocasió vaig sintetitzar així: una corporació acadèmica en la qual fossin investigats tots els elements de la cultura catalana, mitjançant comissions de treball, serveis, laboratoris, seminaris; una corporació acadèmica que tingués cura de l'inventari, l'estudi i la difusió de la llengua catalana; una corporació acadèmica on la ciència sense pàtria fes conèixer el resultat de les seves investigacions en la nostra llengua; una corporació acadèmica que realitzés el seu treball a base d'un petit nucli actiu, sistema fonamentalment oposat al de les tradicionals acadèmies, sovint inclinades a la tertúlia i a la divagació. L'Institut, com és ben patent, anava per aquest camí, però el resultat de la guerra li va fer perdre els serveis, laboratoris, oficines, que fins aleshores havia creat i que encara no li han estat retornats. El pla de treball esbossat en els primers anys de la seva existència, que els avatars polítics del país no han permès que fos realitzat fins ara, és encara vàlid i caldria que tots, homes de ciència i homes de govern, hi poséssim el coll per a dur-lo finalment a terme. I sobretot, caldria també, ara que ha estat creada la CIRIT (Comissió Interdepartamental per a la Recerca i

Innovació Tecnològiques) pel Govern de la Generalitat, que hom no confongués les finalitats de cadascuna de les dues institucions científiques, sinó que intentés de coordinar-ne els esforços i les activitats en bé del millorament i la consolidació de la recerca a Catalunya».

El debat sobre el futur de l'Institut d'Estudis Catalans resta obert. Després de 75 anys continuen presents les paraules de Prat de la Riba el 1907: «L'afirmació de la llengua catalana no serà definitiva sinó quan en ella hauran parlat a tot el món culte matemàtics, històlegs, psicòlegs, investigadors de la química, dels astres, o de les condicions biològiques al fons del mar».

Porta d'entrada a la sala de lectura Rubió, que es troba al costat de la sala indicada en la foto anterior, i sala d'espera dels despatxos del president i secretari general de l'Institut. A la porta de la Biblioteca hi ha el bust d'Antoni Rubió i Lluch, primer president de l'Institut, i dins la sala de lectura el de Ramon Llull. Ambdós bustos són de Clarà i aviat, també a la porta de la Biblioteca, hi haurà el bust de Jordi Rubió i Balaguer, primer director de la Biblioteca de Catalunya, mort el passat 25 de juliol de 1982.

